E.S.C. BREGMAN

KANSEL VERSUS CAMERA

Liturgie en cameraregistratie in de televisiekerkdiensten van het IKOR (1954-1963)

Inleiding

Tijdens de eerste televisiekerkdienst van het Interkerkelijk Overleg inzake Radioaangelegenheden (IKOR)[1] in 1954 ging Willem Barnard[2] voor als predikant. Barnard was een enthousiast man en op een gegeven moment maakte hij vanaf de kansel nogal grote gebaren. Zo groot dat een van de cameramannen veel moeite moest doen om hem in beeld te houden en riep: 'Is die nou helemaal van God los? Waarop regisseur Erik de Vries vanuit de regiekamer antwoordde: 'Hou je bek, hij is juist bezig contact te maken!'

Contact leggen: daar ging het om. De kerken wilden met het uitzenden van kerkdiensten contact leggen met de gelovigen en ongelovigen thuis. Eerst gebeurde dat via de radio, later maakten de kerken ook gebruik van het nieuwe medium televisie. De televisiekerkdienst leverde echter veel meer complicaties en problemen op dan de kerkdienst op de radio. Mag alles in de dienst wel in beeld komen? En biedt een kerkdienst wel voldoende interessant en pakkend beeldmateriaal om er een boeiende uitzending van te maken? Al vanaf het eerste begin zijn dit vragen die de betrokkenen, zowel predikanten, theologen en regisseurs, bezighouden. Tot op de dag van vandaag blijven deze vragen hun relevantie behouden en bieden de antwoorden weinig hoop voor de toekomst van de traditionele televisiekerkdienst. Zowel de IKON als de NCRV hebben dan ook in 2002 besloten om met de registraties van kerkdiensten te stoppen.

In dit artikel wil ik teruggaan naar de periode waarin de kerken er nog van overtuigd waren dat niet alleen hun boodschap, maar ook de vorm van de kerkdienst prima geschikt waren voor uitzending. De vraag die ik hoop te beantwoorden, luidt: hoe hebben liturgie en cameraregistratie elkaar beïnvloed tijdens de kerkdienstuitzendingen van het IKOR van 1954 tot 1963? Liturgie en cameraregistratie werkten op elkaar in. De cameraregistratie zelf en het feit dat er een uitzending plaatsvond, beïnvloedden

Drs. E.S.C. Bregman is student aan de kerkelijke opleiding in Leiden. Ze is in 2002 afgestudeerd op het onderwerp van dit artikel. Na haar doctoraalexamen heeft ze een regie-opleiding afgerond en is ze werkzaam geweest bij de NCRV. Adres: e.s.c.bregman@umail.leidenuniv.nl

[1] In 1943 werd in de Nederlandse Hervormde Kerk de Hervormde Radioraad opgericht. Om de bezetter niet al te zeer te alarmeren kreeg deze de schuilnaam Technische Commissie. In 1946 ontstond uit de Technische Commissie het IKOR, het Interkerkelijk Overleg inzake Radioaangelegenheden. Naast de Nederlandse Hervormde Kerk maakten ook de Doopsgezinde Broederschap, de Remonstrantse Broederschap, de Evangelisch-Lutherse Kerk, de Oud-Katholieke Kerk en de Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband deel uit van het IKOR.

[2] Ds. Willem Barnard is ook bekend onder zijn dichtersnaam Guillaume van der